

El Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (Reus)

The Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (Reus)

Jaume Massó Carballido¹ (jmasso@museudereus.cat)
Institut Municipal de Museus de Reus

Resum: Els actuals fons del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (MASV, inaugurat el 1984) s'han format a partir de les antigues sèries del Museu Municipal de Reus (creat el 1933), de l'extraordinària col·lecció del metge i prehistoriador Salvador Vilaseca Anguera (1896-1975), de les excavacions i prospeccions portades a terme pel mateix Museu i per diferents particulars i dels dipòsits de les intervencions oficials endegades pel Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. S'hi conserven materials que abasten des del Paleolític Inferior fins a mitjan segle XVII i que procedeixen quasi exclusivament de jaciments situats a les comarques i al litoral de la província de Tarragona.

Paraules clau: Excavacions. Museu de Reus. Paleontología. Prehistòria.

Abstract: The Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (MASV, founded in 1984) current collection is a compilation of earlier exhibits of the Municipal Museum of Reus (founded in 1933), of the physician and prehistorian Salvador Vilaseca Anguera's (1896-1975) extraordinary collection, of the excavations and prospections carried out by the Museum itself as well as other collaborators and, of the deposits of official interventions authorized by the Servei d'Arqueologia i Paleontologia at the Generalitat of Catalonia. The preserved materials at the MASV embrace extensive periods of historical relevance, from the Lower Paleolithic up to the mid 17th century, which were recuperated from archaeological sites in the region as well as the littoral of the province of Tarragona.

Keywords: Excavations. Museum of Reus. Paleontology. Prehistory.

Museu Salvador Vilaseca
Raval de Santa Anna, 59
43201 Reus (Tarragona)
info.museus@reus.cat
www.museudereus.cat

¹ Arqueólogo del Institut Municipal de Museus de Reus.

Una mica d'història

Actualment, el Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (MASV), instal·lat a l'antiga seu de la delegació del Banco de España al raval de Santa Anna, forma part de l'Institut Municipal de Museus de Reus (IMMR), entitat que integra també –a més d'altres centres patrimonials– el Museu d'Art i Història, estatjat a la plaça de la Llibertat. La història dels museus reusencs, però, ha estat farcida de vicissituds i de canvis d'ubicació, que procuraré resumir en aquest article (*vid.* també Ferran, i Massó, 2004).

Tot i que la necessitat d'un museu públic a Reus es va deixar sentir al llarg de la segona meitat del segle XIX i del primer terç del XX, no va ser fins el 1933 que es va endegar de manera definitiva el primer museu municipal. La intenció original de l'Ajuntament era crear-ne un a partir de la col·lecció prehistòrica –de propietat particular– de Salvador Vilaseca, formada des del final de la segona dècada del segle XX i exposada amb molt d'èxit al Centre de Lectura l'any 1932 (Massó, 2002: 227-243). Vilaseca, però, quan va ser designat director honorari del Museu Municipal, el 1933, va reorientar la idea original vers la constitució d'un museu de caràcter general, bàsicament d'història local. La tasca realitzada pel conservador (primer interí i després oficial) del nou Museu, Pere Rius i Gatell, es va adreçar a la recerca i captació de materials dispersos d'interès local i comarcal, a partir dels que ja formaven part del patrimoni municipal. D'aquesta manera, el Museu Municipal instal·lat a cal Rull i inaugurat el 14 d'abril de 1934 tenia pocs materials arqueològics –només els trobats quasi estrictament al terme reusenc i els pertanyents a èpoques més recents de les que interessaven especialment a Vilaseca (com les ibèriques de la cova C d'Arbolí)–, però una quantitat prou significativa de peces relacionades o vinculades a la història (gran o petita) de la ciutat i als seus personatges més destacats: artistes, militars, polítics, religiosos, etc. Les perspectives eren, aleshores, ampliar paulatinament les col·leccions amb noves aportacions que milloressin els fons dedicats –per exemple– al general Joan Prim, al pintor Marià Fortuny o a l'arquitecte Antoni Gaudí, sense deixar de recuperar per a la ciutat peces més o menys representatives o emblemàtiques de la seva història. De tota manera, en acabar l'any 1935 el Museu Municipal «Prim-Rull» ja era gairebé atapeït d'objectes. Com assenyalava l'article editorial del diari local *Les Circumstàncies*, de l'11 de gener de 1936, el Museu «ja no cap a l'edifici Rull».

La situació es va modificar radicalment com a conseqüència de la Guerra Civil. Entre mitjan 1936 i 1938, al nou Museu de Reus –seu de la Delegació local i comarcal del Servei de Patrimoni Artístic de la Generalitat– hi va anar a parar un nombre molt considerable –en quantitat i qualitat– de pintures, escultures, retaules i altres objectes artístics, arqueològics i històrics procedents de temples afectats i d'entitats i col·leccions particulars de Reus i de les comarques del seu entorn. L'escassa capacitat de cal Rull es va veure superada molt ràpidament i fou necessari cercar l'estatge molt més ampli de cal Gai, a l'actual avinguda de Prat de la Riba, amb la intenció d'establir-hi un gran Museu Comarcal. La derrota republicana va significar, entre altres coses, la devolució de la major part de les peces ingressades al Museu, per dipòsit o per expropiació, durant la guerra. Moltes d'aquestes peces, abans del seu retorn als antics propietaris o posseïdors, es van exposar de manera conjunta en les instal·lacions de l'antiga Escola del Treball (del 15 de novembre de 1939 al 2 de gener de 1940), de manera que es va poder veure a Reus una mostra que, com deia molt encertadament la premsa de l'època, formava «un conjunt que difícilment tornarà a reunir-se mai més» (Massó, 2004: 87 i *passim*).

Fig. 1. Sala d'Arqueologia del Museu Municipal «Prim-Rull», circa 1945. Arxiu IMMR.

El Museu es va haver de reobrir, a mitjan 1940, amb els materials que romanien dels fons anteriors al juliol de 1936 que no havien estat destruïts pels bombardeigs feixistes (1938), o cedits a altres museus, a més dels objectes no retornats i / o no reclamats al llarg de 1939 i 1940 i d'una sèrie de peces traslladades des del Centre de Lectura, procedents –sobretot– de l'antiga Agrupació Excursionista de Reus (Massó, 1985). Les circumstàncies, doncs, van obligar a reprendre una tasca de recaptació similar a la iniciada el 1933, amb unes entrades limitades *grosso modo* a les aportacions o donacions particulars de records locals, a les d'unes quantes troballes arqueològiques (de vegades procedents d'excavacions endegades pel Museu o pel seu director), a les gestions afortunades o oportunes del director o de la Junta i, excepcionalment, a l'acció d'un grup de patrocinadors (l'anomenada «Agrupación Mariano Fortuny») que va facilitar l'arribada de dibuixos, pintures i objectes personals de Fortuny, a més de llibres i documentació sobre aquest important artista.

Com era previsible, amb el pas dels anys cal Rull va tornar a quedar petit i es va fer evident la necessitat d'ampliar les instal·lacions o de traslladar les col·leccions a un nou local. L'oportunitat va venir, a partir de 1955, amb el projecte de construcció d'un gran edifici a l'actual plaça de la Llibertat a càrrec de la Caixa de Pensions, un projecte que es va fer realitat uns quants anys després amb la inauguració, el 15 de setembre de 1961, de les noves instal·lacions als baixos de l'edifici. El nou Museu (només el Museu, no l'edifici) va ser declarat, pocs mesos després, el març de 1962, «monumento histórico-artístico». Tenint en compte el nou espai, Vilaseca va organitzar un Museu d'acord amb uns criteris museogràfics molt senzills: explicar de manera cronològica i acumulativa la història i les característiques socials, econòmiques i industrials més singulars de la ciutat, inclosa la producció ceràmica, i complementar-ho amb

l'exposició de les millors peces disponibles del fons d'art medieval i modern i dels pintors i escultors més destacats dels nascuts a Reus. L'interès de Vilaseca pels instruments agrícoles i dels oficis preindustrials –tot seguint la tasca de recerca iniciada per Ramon Violant i Simorra (†1956), magistralment exposada en la seva obra pòstuma (Violant, 1955-1959)– i un seguit de donacions ben gestionades es van concretar en l'acumulació d'un fons etnogràfic molt important que també va gaudir d'un espai considerable d'exposició. No cal dir que la seva col·lecció prehistòrica, que havia seguit incrementant, va romandre encara aliena al Museu.

Era, doncs, un Museu gairebé tancat, amb una exposició permanent que podia durar molts anys i que, de fet, durant un quart de segle va romandre pràcticament igual que el dia de la inauguració. L'índex (que tradueixo) de la guia del *Museo Municipal de Reus*, editada a Madrid l'any 1963, ens ajuda a explicar-ne el contingut: «Sala I. Heràldica reusenca en pedra; Sala II. Artistes reusencs dels segles XIX i XX; Sala III. Lapidari i heràldica local; Sala IV. Història i anècdota locals; Sala V. Ceràmica reusenca de reflex metàl·lic; Sala VI. Prehistòria de Reus i del seu terme municipal; Sala VII. Gràfiques retrospectives; Sala VIII. Arqueologia ibèrica i romana; Sala IX. Premses de vi i oli i els seus utensilis; Sala X. Arts i indústries tradicionals populars; Sala XI. Escultura en fusta. Segles XVI a XVIII; Sala XII. Pintura. Segles XVI i XVII; Sala XIII. Joan Prim. Marià Fortuny. Marià Fortuny i de Madrazo» (Vilaseca, i Vilaseca, 1963: 7).

La mort de Salvador Vilaseca, l'abril de 1975, només dos anys després de la publicació del seu llibre més conegut (Vilaseca Anguera, 1973; per a la seva bibliografia completa, *vid.* Massó, 2011: XLIII-LXIV), inicià una etapa que podem considerar en certa manera paral·lela a la situació política del país. Una primera fase, al principi pràcticament continuïsta, es va desenvolupar sota la direcció de la Dra. Lluïsa Vilaseca, filla i eficaç col·laboradora del primer director del Museu. Amb la democràcia municipal es va reformar i ampliar la Junta o Patronat, es va crear una Comissió de Treball i un Grup de Recerques Arqueològiques (que va permetre l'entrada de nous materials d'èpoques antiga, medieval i moderna), es va aconseguir la cessió de l'edifici de l'antiga seu del Banco de España i es van iniciar diversos contactes amb el Departament de Cultura de la Generalitat.

L'Ajuntament va aprovar la creació de la Fundació Pública Municipal «Museu d'Arqueologia Doctor Salvador Vilaseca» i va signar un conveni amb la Generalitat l'abril de 1982 (tot i que no es va publicar al DOG fins el juliol), per tal d'instal·lar la col·lecció Vilaseca en l'edifici del raval de Santa Anna. El mes d'agost, l'Ajuntament aprovà la creació de la Fundació Pública «Museu Comarcal de Reus», d'acord amb un conveni signat amb la Generalitat de manera simultània a l'anterior, per tal d'integrar en la xarxa comarcal autonòmica la resta d'equipaments museístics de la ciutat: l'edifici de cal Rull «i el patrimoni museístic que hi està dipositat», així com els baixos de la plaça de la Llibertat i «el patrimoni constituït pels elements de decoració i mobiliari, i els objectes històrics, artístics i científics que s'hi guarden». Pocs mesos després, el 25 d'octubre de 1982, l'Ajuntament va convocar una plaça de «conservador [de] museus», amb la qual cosa es recuperava un lloc de treball tècnicament qualificat que no havia existit des de 1939.

Pràcticament coincidint amb el cinquantenari de la inauguració del primer Museu Municipal, el 17 d'abril de 1984 es va inaugurar oficialment «la primera fase» (*sic*) de l'actual MASV. S'hi exposava una selecció de peces de la col·lecció Vilaseca, complementada amb els materials arqueològics de què ja disposava el Museu. No es va aprofitar l'ocasió per a obtenir la cessió, aleshores, de la biblioteca particular i de l'arxiu personal del prehistoriador (que no

Fig. 2. L'antiga delegació del Banco de España, actual seu del MASV. Arxiu IMMR.

Fig. 3. Vista parcial de la sala d'arqueologia ibèrica del MASV. Arxiu IMMR.

van ingressar fins el 1996), amb la qual cosa els materials exposats o emmagatzemats no es van poder documentar de manera total i exhaustiva. No cal explicar com era l'exposició de 1984 perquè les modificacions que s'hi han fet des d'aquell moment en deixen veure encara l'estructura original. Arran de l'actual crisi econòmica, no ha estat possible avançar en la concreció del projecte d'ampliació del Museu, que preveia l'habilitació d'un espai considerable, situat a la part posterior de l'actual seu, amb façana al carrer de Vallroquetes i a hores d'ara encara ocupat per uns immobles deshabitats i de propietat municipal. El novembre de 2001, l'Ajuntament va crear l'IMMR, un organisme autònom municipal sense finalitat lucrativa, dedicat a la investigació, la conservació i la difusió del patrimoni cultural de Reus i la seva àrea.

Un patrimoni excepcional

El metge i prehistoriador Salvador Vilaseca Anguera (Reus, 1896-1975) va aconseguir reunir al llarg de la seva vida una importantíssima col·lecció de materials arqueològics, procedents de nombrosos jaciments prehistòrics i protohistòrics explorats i legalment excavats per ell mateix a les comarques situades a l'entorn de Reus (Massó, 1996 i 2011: XIII-XLI). Tot i que, com hem vist, Vilaseca va ser fundador i director –honorari i vitalici– del Museu Municipal de Reus entre 1933 i 1975, només hi va exposar de manera permanent una part de la seva col·lecció particular. La reticència de Vilaseca a decidir sobre el destí final de la seva col·lecció va quedar prou reflectida en la frase que li van sentir dir alguns dels seus amics: «Si la col·lecció es queda

Fig. 4. Plaqueta gravada epipaleolítica, balma de Sant Gregori (Falset). Arxiu IMMR.

Fig. 5. Escultura de Cíbele, vil·la romana dels Antigons (Reus), segle II. Arxiu IMMR.

a Reus, es morirà; si se'n va a fora, em mataran a mi». Quan el 1984 es va inaugurar el Museu d'Arqueologia que porta el seu nom, es va fer realitat un dels projectes més llargament desitjats de la política cultural reusenca del segle xx.

Tot i que els objectes de l'antiga col·lecció Vilaseca constitueixen la base del fons arqueològic actual del MASV, n'hi ha d'altres –no tan nombrosos, però certament considerables i importants– de procedències molt diverses: donacions, expropiacions (durant el període de la Guerra Civil) i –especialment– recuperacions, prospeccions, intervencions i excavacions arqueològiques endegades pel mateix Museu de Reus o per diferents entitats i investigadors, a més de les intervencions oficials endegades pel Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat.

Des del punt de vista cronològic, els materials paleontològics i arqueològics conservats al MASV abasten des del Paleolític Inferior fins mitjan segle xvii (*vid.* Vilaseca Borràs, 1964), tot i que els objectes més recents que ara es poden veure a l'exposició permanent són sempre anteriors a l'ocupació musulmana medieval del nostre territori, és a dir, al segle viii. Els materials exposats més antics (restes fossilitzades d'animals del període quaternari, procedents del barranc de la Boella) tenen entre mig milió i un milió d'anys d'antiguitat; els més recents, d'època tardoantiga o visigòtica (com una sivella de bronze trobada en un enterrament de la partida dels Antigons), són del segle vi o vii.

A més dels catàlegs de les diverses exposicions que organitza habitualment l'IMMR i de la revista *Informatiu Museus* (que desaparegué l'any 2009), són encara obertes dues sèries de publicacions monogràfiques, la *Col·lecció Museus de Reus* (amb quatre números editats) i els *Quaderns del MASV* (Massó, 2008), a més del corresponent *blog* (museudereus.cat).

Bibliografia

- FERRAN SANS, M., y MASSÓ CARBALLIDO, J. (eds.) (2004): *Descobreix els tresors! 70 anys de museus a Reus, 1934-2004*. Reus: Institut Municipal de Museus de Reus.
- MASSÓ CARBALLIDO, J. (1985): «Les activitats arqueològica i museística de l'Agrupació Excursionista de Reus, 1915-1925», *Miscel·lània en homenatge a Salvador Vilaseca i Anguera (1975-1985)*. Reus: edició de l'autor, pp. 9-19.
- (1996): «Salvador Vilaseca Anguera. Notes biogràfiques», *Salvador Vilaseca. Una obra perdurable*. Coordinado por A. Figueras y J. Massó. Reus: Museu Comarcal Salvador Vilaseca, pp. 11-19.
- (2002): «Salvador Vilaseca i la creació del Museu de Reus (1932-1934)». En VV. AA.: *El Noucentisme a Reus. Ideologia i literatura*. Reus: Edicions del Centre de Lectura, pp. 227-243.
- (2004): *Patrimoni en perill. Notes sobre la salvaguarda dels béns culturals durant la guerra civil i la postguerra*. Reus: Edicions del Centre de Lectura.
- (2008): *Dietari de viatges d'Eduard Toda i Güell, 1876-1891 (amb un apèndix de 1907)*. Reus: Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca.
- (2011): «Salvador Vilaseca Anguera, entre la medicina i l'arqueologia» y «Bibliografia de Salvador Vilaseca Anguera», *La indústria del sílex a Catalunya. Les estacions tallers del*

- Priorat i extensions*. Reedición de S. Vilaseca Anguera. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, pp. XIII-XLI y XLIII-LXIV (respectivamente).
- RAMÓN SARIÑENA, E. (2003): «La intervenció arqueològica realitzada a la zona del Pallol (Reus)», *El Pallol: un passat, un futur*. Coordinado por A. Figueras. Reus: Institut Municipal de Museus de Reus, pp. 39-59.
- VILASECA ANGUERA, S. (1973): *Reus y su entorno en la prehistoria*. 2 vols. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.
- VILASECA ANGUERA, S., y VILASECA BORRÀS, L. (1963): *Museo Municipal de Reus. Guía*. Madrid: Dirección General de Bellas Artes.
- VILASECA BORRÀS, L. (1964): *Los alfareros y la cerámica de reflejo metálico de Reus de 1550 a 1650* (tres vols.). Reus: Associació d'Estudis Reusencs.
- VIOLANT I SIMORRA, R. (1955-1959): *Etnografía de Reus i la seva comarca. El Camp, la Conca de Barberà, el Priorat*. 4 vols. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.

El Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (Reus)

Resumen: Los actuales fondos del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (MASV, inaugurado en 1984) se han formado a partir de las antiguas series del Museo Municipal de Reus (creado en 1933), de la extraordinaria colección del médico y prehistoriador Salvador Vilaseca Anguera (1896-1975), de las excavaciones y prospecciones llevadas a cabo por el mismo Museo y por diversos particulares y de los depósitos de las intervenciones oficiales autorizadas por el Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya. Se conservan en el MASV materiales que abarcan desde el Paleolítico Inferior hasta mediados del siglo xvii y que proceden casi exclusivamente de yacimientos situados en las comarcas y en el litoral de la provincia de Tarragona.

Palabras clave: Excavaciones. Museo de Reus. Paleontología. Prehistoria.

Un poco de historia

Actualmente, el Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (MASV), instalado en la antigua sede de la delegación del Banco de España en el Raval de Santa Anna, forma parte del Institut Municipal de Museus de Reus (IMMR), entidad que integra igualmente –además de otros centros patrimoniales– el Museu d'Art i Història de Reus, situado en la plaça de la Llibertat. Pero la historia de los museos reusencs está plagada de vicisitudes y de cambios de ubicación, que procuraré resumir en este artículo (*vid.* también Ferran y Massó, 2004).

Pese a que la necesidad de un museo público en Reus se dejó sentir a lo largo de la segunda mitad del siglo xix y del primer tercio del xx, no fue hasta el año 1933 que se formalizó de manera definitiva el primer museo municipal. La intención original del Ayuntamiento era crearlo a partir de la colección prehistórica –de propiedad particular– de Salvador Vilaseca, formada desde del final de la segunda década del siglo xx y expuesta con gran éxito en el Centre de Lectura de Reus en 1932 (Massó, 2002: 227-243). Vilaseca, por su parte, cuando fue designado director honorario del Museo Municipal «Prim-Rull», en 1933, reorientó la idea original hacia la constitución de un museo de carácter general, básicamente de historia local. La tarea realizada por el conservador (primero interino y más tarde oficial) del nuevo Museo, Pere Rius i Gatell, se orientó a la búsqueda y captación de materiales dispersos de interés local y comarcal, tomando como base los que ya formaban parte del patrimonio municipal. De esta forma, el Museo instalado en la Casa Rull e inaugurado el 14 de abril de 1934 poseía pocos materiales arqueológicos –solamente los hallados casi estrictamente en el término municipal reusense y los correspondientes a épocas más recientes a que las que interesaban especialmente a Vilaseca (como los materiales ibéricos de la cueva C de Arbolí)–, pero una cantidad realmente significativa de las piezas estaba relacionada o vinculada a la historia (grande o pequeña) de la ciudad y a la de sus personajes más destacados: artistas, militares, políticos, religiosos, etc. Las perspectivas se limitaron, entonces, a la ampliación paulatina de las colecciones con nuevas aportaciones que mejorasen los fondos dedicados –por ejemplo– al general Joan Prim, al pintor Marià Fortuny o al arquitecto Antoni Gaudí, sin

dejar por ello de recuperar para la ciudad piezas más o menos representativas o emblemáticas de la historia local. De todos modos, al finalizar el año 1935 el Museo ya se hallaba prácticamente lleno de objetos. Como señalaba el artículo editorial del diario local *Les Circumstàncies* del 11 de enero de 1936, el Museo «ya no cabe en el edificio Rull».

La situación se modificó radicalmente como consecuencia de la Guerra Civil. Entre mediados de 1936 y 1938, al nuevo Museo de Reus –sede de la Delegación local y comarcal del Servicio de Patrimonio Artístico de la *Generalitat*– fueron a parar un número muy considerable –en cantidad y calidad– de pinturas, esculturas, retablos y otros bienes artísticos, arqueológicos e históricos procedentes de templos afectados y de entidades y colecciones particulares de Reus y de las comarcas de su entorno. La escasa capacidad de la Casa Rull se vio superada rápidamente y fue necesario recurrir a la sede mucho más amplia de la Casa Gai, situada en la actual avenida de Prat de la Riba, con la intención de establecer en ella un gran Museo Comarcal. La derrota republicana significó, entre otras cosas, la devolución de la mayor parte de las piezas ingresadas en el Museo –en depósito o por expropiación– durante la guerra. Muchos de esos bienes, antes de ser devueltos a sus antiguos propietarios o poseedores, se exhibieron públicamente y de manera conjunta en las instalaciones de la antigua Escuela del Trabajo (entre el 15 de noviembre de 1939 y el 2 de enero de 1940), de manera que pudo verse en Reus una exposición patrimonial que, como decía muy acertadamente la prensa de la época, formaba «un conjunto que difícilmente volverá a reunirse nunca» (Massó, 2004: 87 y *passim*).

Para la nueva apertura del Museo Municipal, a mediados de 1940, se recurrió a los materiales conservados de los fondos anteriores a julio de 1936 que no habían sido destruidos por los bombardeos de la aviación fascista (1938), o bien cedidos a otros museos, además de los objetos no devueltos y / o no reclamados a lo largo de 1939 y 1940 y de una serie de piezas trasladadas desde el Centre de Lectura y procedentes –en su mayoría– de la antigua Agrupació Excursionista de Reus (Massó, 1985). Las circunstancias, pues, obligaron a retomar una tarea de recaptación similar a la iniciada en 1933, con unas entradas limitadas *grosso modo* a las aportaciones o donaciones particulares de recuerdos locales, a unos cuantos hallazgos arqueológicos (a veces procedentes de excavaciones realizadas por el Museo o por su director) (fig. 1. Sala de arqueología del Museo Municipal «Prim-Rull», hacia 1945. Archivo del IMMR), a las gestiones afortunadas y oportunas del director o de la Junta y, excepcionalmente, a la actividad de un grupo de patrocinadores –la llamada «Agrupación Mariano Fortuny»– que facilitó la llegada de dibujos, pinturas y objetos personales de M. Fortuny Marsal, además de libros y documentación sobre este importante artista (y algunas obras de su hijo).

Como era previsible, con el paso de los años la Casa Rull volvió a quedar pequeña y se hizo evidente la necesidad de ampliar el espacio disponible o de trasladar las colecciones a un nuevo local. La oportunidad surgió, a partir de 1955, con el proyecto de construcción de un

gran edificio en la actual plaza de la Llibertat, a cargo de la «Caixa de Pensions», un proyecto que se hizo realidad varios años después con la inauguración, el 15 de septiembre de 1961, de las nuevas instalaciones en los bajos de dicho edificio. El nuevo Museo (sólo el Museo, no el edificio) fue declarado, pocos meses más tarde, en marzo de 1962, «monumento histórico-artístico». Teniendo en cuenta este nuevo espacio, Vilaseca organizó un Museo en concordancia con unos criterios museográficos muy sencillos: explicar de manera cronológica y acumulativa la historia y las características sociales, económicas e industriales más singulares de la ciudad, incluida la producción cerámica, y complementarlo con la exposición de las mejores piezas disponibles de los fondos de arte medieval y moderno y de los pintores y escultores más destacados de entre los nacidos en Reus. El interés de Vilaseca por los instrumentos agrícolas y de los oficios preindustriales –siguiendo la investigación iniciada por Ramon Violant i Simorra (†1956), magistralmente expuesta en su obra póstuma (Violant, 1955-1959)–, junto con una serie de donaciones bien gestionadas, se concretó en la acumulación de una colección etnográfica muy notable, que también dispuso de un espacio considerable de exposición. No hace falta decir que su colección prehistórica, que había seguido incrementando, permaneció aún fuera del Museo.

Era, pues, un Museo casi cerrado, con una exposición permanente que podía durar muchos años y que, de hecho, durante un cuarto de siglo siguió prácticamente igual que el día de la inauguración. El índice de la guía del *Museu Municipal de Reus*, editada en Madrid en 1963, nos sirve para reseñar su contenido: «Sala I. Heráldica reusense en piedra; Sala II. Artistas reusenses de los siglos XIX y XX; Sala III. Lapidario y heráldica local; Sala IV. Historia y anécdota locales; Sala V. Cerámica reusense de reflejo metálico; Sala VI. Prehistoria de Reus y de su término municipal; Sala VII. Gráficos retrospectivos; Sala VIII. Arqueología ibérica y romana; Sala IX. Prensas de vino y aceite y sus utensilios; Sala X. Artes e industrias tradicionales populares; Sala XI. Escultura en madera. Siglos XVI a XVIII; Sala XII. Pintura. Siglos XVI y XVII; Sala XIII. Juan Prim. Mariano Fortuny. Mariano Fortuny y de Madrazo» (Vilaseca, y Vilaseca, 1963: 7).

El fallecimiento de Salvador Vilaseca, en abril de 1975, sólo dos años después de la publicación de su libro más conocido (Vilaseca Anguera, 1973; para su bibliografía completa, *vid.* Massó, 2011: XLIII-LXIV), inició una etapa que podemos considerar en cierta forma paralela a la situación política del país. Una primera fase, al principio prácticamente continuista, se desarrolló bajo la dirección de la Dra. Lluïsa Vilaseca, hija y eficaz colaboradora del primer Director del Museo. Con la democracia municipal se reformó y amplió la Junta o Patronato, se crearon una Comisión de Trabajo y un Grupo de Investigaciones Arqueológicas (que permitió la entrada de nuevos materiales de épocas antigua, medieval y moderna), se consiguió la cesión del edificio de la antigua sede del Banco de España y se produjeron diversos contactos con el Departamento de Cultura de la Generalitat recuperada.

El Ayuntamiento creó la Fundació Pública Municipal «Museu d'Arqueologia Doctor Salvador Vilaseca» y firmó

un convenio con la Generalitat en abril de 1982 (aunque no se publicó en el *Diari Oficial* hasta el mes de julio), para proceder a la instalación de la colección Vilaseca en el citado edificio del Raval de Santa Anna. El mes de agosto, el Ayuntamiento aprobó la creación de la Fundació Pública «Museu Comarcal de Reus», a raíz de otro convenio firmado con la Generalitat de manera simultánea al anterior, para integrar en la red comarcal autonómica los demás equipamientos museísticos de la ciudad, es decir, el edificio de la Casa Rull, con el patrimonio museístico en ella depositado, los bajos de la plaça de la Llibertat y (traduzco) «el patrimonio constituido por los elementos de decoración y mobiliario, y los objetos históricos, artísticos y científicos que allí se guardan». Pocos meses después, el 25 de octubre de 1982, el Ayuntamiento convocó una plaza de «conservador [de] museos», con la cual se recuperaba un puesto de trabajo técnicamente cualificado que no había existido desde 1939.

Prácticamente coincidiendo con el cincuentenario de la inauguración del primer Museo Municipal, el 17 de abril de 1984 fue inaugurada oficialmente «la primera fase» (*sic*) del actual MASV (fig. 2. La antigua delegación del Banco de España en Reus, actual sede del MASV. Archivo del IMMR.). En él se exhibía una selección de piezas de la colección Vilaseca, complementada con los materiales arqueológicos ya existentes en el Museo. No se aprovechó entonces la ocasión para obtener la cesión de la biblioteca particular y del archivo personal del prehistoriador (que no ingresaron hasta 1996), con lo cual los bienes expuestos o almacenados no pudieron documentarse de manera total y exhaustiva. No es necesario explicar cómo era la exposición permanente de 1984 porque las modificaciones que se han producido desde aquel momento aún permiten deducir la estructura original (fig. 3. Vista parcial de la sala de arqueología ibérica del MASV. Archivo del IMMR.). Como consecuencia de la actual crisis económica, no ha sido posible avanzar en la concreción del proyecto de ampliación del Museo, que preveía la habilitación de un espacio considerable, situado en la parte posterior de la actual sede, con fachada a la calle de Vallroquetes y aún ocupado por unos inmuebles deshabitados y de propiedad municipal. En noviembre de 2001, el Ayuntamiento creó el IMMR, un organismo autónomo municipal sin finalidad de lucro, dedicado a la investigación, la conservación y la difusión del patrimonio cultural de Reus y de su área de influencia.

Un patrimonio excepcional

El médico y prehistoriador Salvador Vilaseca Anguera (Reus, 1896-1975) consiguió reunir a lo largo de su vida una extraordinaria colección de materiales arqueológi-

cos, procedentes de numerosos yacimientos prehistóricos y protohistóricos explorados y legalmente excavados por él mismo en las comarcas situadas en el entorno de Reus (Massó, 1996 y 2011: XIII-XLI). Pese a que, como hemos visto, Vilaseca fue fundador y director –honorario y vitalicio– del Museo Municipal de Reus entre 1933 y 1975, sólo expuso en él de forma permanente una pequeña parte de su colección particular. La reticencia de Vilaseca a decidir sobre el destino final de su colección quedó bien reflejada en la frase que le oyeron decir algunos de sus amigos: «Si la colección se queda en Reus, se morirá; si se va, me matarán a mí». Cuando en 1984 se inauguró el Museo de Arqueología que lleva su nombre, se hizo realidad uno de los proyectos más largamente deseados de la política cultural reusense del siglo xx.

Aunque las piezas de la colección Vilaseca constituyen la base del fondo arqueológico actual del MASV (fig. 4. Plaquita grabada epipaleolítica, abrigo de Sant Gregori (Falset). Archivo del IMMR), hay otras –no tan antiguas, pero ciertamente considerables e importantes– de procedencias muy diversas: donaciones, expropiaciones (durante el período de la Guerra Civil) y –especialmente– recuperaciones, prospecciones, intervenciones y excavaciones arqueológicas gestionadas por el mismo Museo (fig. 5. Escultura de Cibele, villa romana de Els Antigons (Reus), siglo II. Archivo del IMMR) o por diferentes entidades e investigadores, además de las intervenciones oficiales reguladas por el Servicio de Arqueología y Paleontología de la Generalitat.

Desde el punto de vista cronológico, los materiales paleontológicos y arqueológicos conservados en el MASV abarcan desde el Paleolítico Inferior hasta mediados del siglo xvii (*vid.* Vilaseca Borràs, 1964), pese a que los objetos más recientes que ahora pueden verse en la exposición permanente sean siempre anteriores a la ocupación musulmana medieval de nuestro territorio, es decir, al siglo viii. Las piezas exhibidas más antiguas (restos fosilizados de animales del período cuaternario, procedentes del barranco de La Boella) tienen entre medio millón y un millón de años de antigüedad; las más recientes, de época tardo-antigua o visigoda (como una hebilla de bronce hallada en una inhumación de la partida de Els Antigons), son del siglo vi o vii.

Además de los catálogos de las diferentes exposiciones temporales que organiza habitualmente el IMMR (y de la revista *Informatiu Museus*, que desapareció en 2009), son aún operativas dos series de publicaciones monográficas, la *Col·lecció Museus de Reus* (con cuatro números editados) y los *Quaderns del MASV* (un volumen: Massó, 2008), así como el correspondiente *blog* (museudereus.cat).